

Onze schorskevers en hun vraatbeelden. (deel 1)

Heynderycx J., Bonamie G.

Deze tekst is een herhaling van een eerder, in 1986 verschenen artikel. Ik laat het gedeelte wat de naamgeving betreft ongewijzigd, hoewel dit volledig achterhaald is. Wijzelf volgen Freude Harde en Lohse als correct in de naamgeving. Dit neemt niet weg dat er vele onduidelijkheden hebben bestaan in de naamgeving van de insecten die tot ernstige verwarring kunnen leiden. Onderstaand artikel is daar getuige van. (nvdr.)

We behandelen hier uitsluitend de kevers, die in Nederlandse werken Schors- of Bastkevers genoemd worden. Deze familie werd vroeger *Scolytidae*, tegenwoordig in veel werken (b.v. CALWER) *Ipidae* genoemd. Persoonlijk zijn we geneigd om samen met andere auteurs de oude benaming voor de familie nl. *Scolytidae* in ere te herstellen (we leggen dat verder uit). We behandelen dus hier niet alle kevers die in schorsen wonen of er hun larve-gangen in graven. Immers daar zijn ook snuitkevers (*Curculionidae*) bij, zoals de *Magdalini* (*Magdalis* e. a.), verder ook de *Bostrychidae*, de *Anobiidae* en een ganse reeks boktorren (*Cerambycidae*), *Scarabaeidae* en *Lucanidae*. We laten deze allen buiten beschouwing.

De schorskevers s. str. waarover we het hebben, behoren dus alle tot dezelfde familie: de *Scolytidae* (= *Ipidae*).

Meestal leggen de wijfjes hun eitjes af op de randen van een moedergang, de larven vreten dan elk een eigen gang tussen schors en bast (floem), soms ook in het spint of jongste hout. De aldus ontstane figuren zijn zeer typisch en meestal voldoende kenmerkend voor het genus en soms zelfs voor de soort.

In dit artikel vind je dan ook een atlas van vraatbeelden die je toelaat dikwijls zeer vlug de soortnaam van de kever te bepalen die een typische vraat veroorzaakte. Dit ook zonder dat ge hemzelf te zien krijgt.

We menen dat een overzichtelijk werkje over vraatbeelden een interessante hulp is bij exploratie van een bos. Verzamelingen van vraatbeelden zijn ook interessant en gemakkelijk om aan te leggen. Om vlakke stukken te verkrijgen volstaat het meestal ze in heet water te weken en dan beladen met een gewicht, tussen krantenpapier te laten drogen. Een paar druppels fenol vermijdt vorming van schimmels in uw verzameling die je in eenvoudige kartonnen dozen kunt bewaren, of achter glas in een kader aan de muur.

In de systematiek van de Schorskevers die wij *Scolytidae* zullen noemen is er nogal wat verwarring.

In CALWER wordt de familie *Ipidae* genoemd met 3 onderfamilies: *Platypodinae*, *Scolytinae* (met één genus *Scolytus* GEOFFR.) en de subfamilie *Ipinæ* waarin alle overige genera gegroepeerd zijn in Tribus (CALWER p. 1205).

In KUHNT vinden we eveneens de familienaam *Ipidae* maar uitdrukkelijk als synoniem van *Scolytidae*.

SMITS VAN BURGST verkiest de familienaam *Scolytidae* maar maakt van de *Platypidae* een

afzonderlijke familie en gebruikt de naam *Ipini* voor de *Nitidulinae* uit het genus *Pytyophagus*.

Bij LAMEERE (deel II p. 354-55) vinden we een tribus *Ipini* (Ipieniens) bij de *Nitidulidae* en een genus *Ips* FAB. (= *Glischrochilus* RETTER), maar in de index vinden we eveneens *Ips* als synoniem van *Tomicus* LATR. (= *Bostrychus* FAB.) terwijl de houtborende *Bostrychidae* tot een heel andere familie, verwant met de *Anobiidae*, behoren.

PERRIER laat de verwarring rustig voortbestaan en vernoemt een genus *Ips* F. bij de *Nitidulidae* (PERRIER 5, 148) en een genus *Ips* DE GEER bij de *Scolytidae* (PERRIER 6, 263). In FREUDE-HARDE-LOHSE (Käfer Mitteleuropas) wordt, menen we terecht, de benaming *Scolytidae* als familienaam behouden maar wordt opnieuw gebruik gemaakt van de benamingen *Ipini* en *Ips* voor *Scolytus*. *Ips* noemen we liever *Tomicus* LATR.

In het Amerikaanse werk van BORROW & WHITE worden alle zgn. schors- en bastkevers echter, en we menen terecht, ondergebracht in de familie *Scolytidae*.

Persoonlijk denken we dat het best zou zijn om de schorskeverfamilie *Scolytidae* te benoemen en de benaming *Ipidae* te verlaten maar dan eveneens de benaming *Ipini* REITER te vervangen door *Tomicini* en het genus *Ips* door *Tomicus* LATR.

Schematisch dus:

Fam. *Nitidulidae* - Tribus *Ipini* – genus *Ips*. (= *Glischrochilus* REITER).

Fam. *Scolytidae* - Tribus *Tomicini* – genus *Tomicus* LATR. (= *Ips* DE GEER, = *Bostrychus* FAB.)

De benaming *Bostrychus* FAB. voor *Tomicus* (= *Ips*) *typographus* is totaal verkeerd, want de *Bostrychidae* vormen een familie totaal verschillend van de *Scolytidae* waartoe volgens Lameere, *Lyctus*, *Rhizophthera* en *Bostrychus* (= *Apate* FAB.) *capucinus* behoren.

De benaming *Bostrychus* voor een Scolytide is, menen we, dus totaal te verwerpen hoewel LAMEERE ze als synoniem van *Tomicus* aangeeft. Het is wel eigenaardig dat *Tomicus* als synoniem van het schorskevergenus *Ips* DE GEER door FREUDE, HARDE, LOHSE niet vermeld wordt. Een andere mogelijke oplossing zou zijn: de benaming *Ips* voor de Nitidulide *Glischrochilus* te doen verdwijnen en ze uitsluitend te gebruiken voor de schorskevers van het genus *Tomicus* LATR. Maar zoals het nu gesteld is met het naamgebruik om *Ips* zowel voor een Nitidulide als voor een Scolytide te gebruiken en *Bostrychus* te gebruiken zowel in de zin van *Tomicus* als van *Apate* FAB. is denken we systematisch verwarring zaaien in de systematiek.

Zoals we zegden verkiezen we persoonlijk *Glischrochilus* voor de Nitidulide en *Tomicus* voor de schorskever en zouden we *Ips* die voor beide insecten gebruikt wordt, laten vallen.

We hebben ons in de vermelding van de soorten beperkt tot deze die bij ons in België kunnen voorkomen. De lijst in Käfer Mitteleuropas is veel langer maar dit zou de determinatie slechts bemoeilijken.

1- Scolytus

A- rugulosus MÜLLER 1818

Bostrichus rugulosus MÜLLER 1818

Eccoptogaster rugulosus RATZEBURG 1837

Eccoptogaster punctatus RATZEBURG 1837

Scolytus haemorrhous SCHMIDBERGER 1937

Scolytus rugulosus SCHMIDBERGER 1837

Scolytus rugulosus var. *fauveli* REITTER 1894

Eccoptogaster mediterraneus EGGERS 1922

Scolytus rugulosus ssp. *similis* BUTOVITSCH 1929

Scolytus rugulosus ssp. *fauveli* BUTOVITSCH 1929

Verspreiding: midden en zuid Europa, zuidelijk Noord-Europa, Noord-Kaukasus, Krim

Plant: *Prunus* sp., *Malus* sp., *Pyrus* ssp., *Rosa* spp., *Alnus* ssp., *Ulmus* spp., *Corylus avellana*,
Fagus spp.

Vliegtijd: juni-juli

B- intricatus RATZEBURG 1837

Eccoptogaster RATZEBURG 1837

Eccoptogaster pygmaeus GYLLENHAL 1813

Scolytus penicillatus REITTER 1913

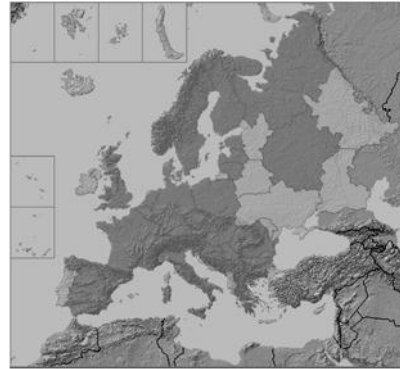
Scolytus simmeli EGGERS 1923

Scolytus lenkoranus EGGERS 1942

Verspreiding: Zuid, midden en oost Europa, Noord-Europa

Plant: *Quercus* spp., *Fagus sylvatica*, *Carpinus betulus*, *Ostrya carpinifolia*, *Betula verrucosa*, *Salix* spp., *Populus* spp., *Ulmus* spp., *Aesculus hippocastanum*, *Castanea vesca*, *Corylus*.

Vliegtijd: Mei – juni, september.

C- *mali* BECHSTEIN 1805

Eccoptogaster pruni RATZEBURG 1837

Eccoptogaster castaneus RATZEBURG 1837

Eccoptogaster pyri RATZEBURG 1837

Scolytus nitidulus CHAPUIS 1869 (1878)

Scolytus pyri var. *bicallosus* EGGERS (1933) 1942

Verspreiding: Europa tot aan de Kaukasus en Oeral, Zweden, ZW Finland, (niet in Noorwegen?)

Plant: *Pirus* spp., *Prunus* spp., (*Sorbus* spp., *Crateagus* spp., *Cotoneaster* spp., *Carpinus* spp.) ((*Ulmus* spp., *Corylus* spp.)).

Vliegtijd: mei tot juni en augustus tot September. 2 generaties.

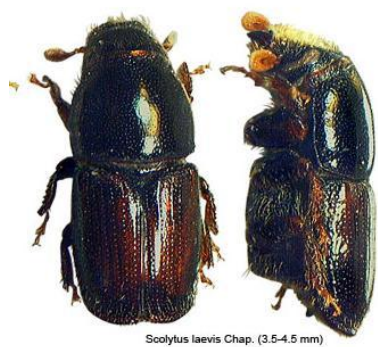
D- *laevis* CHAPUIS 1873

Eccoptogaster loevendali EGGERS 1912

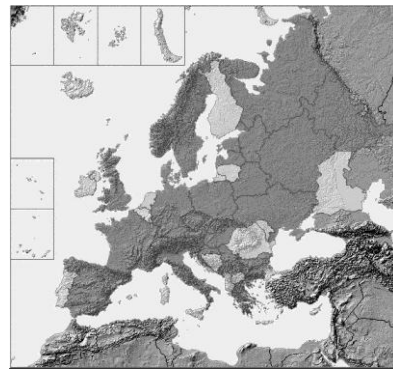
Scolytus laevis var. *pomearum* BUTOVITSCH 1929

Verspreiding: West- Europa, midden- Europa, zuidelijk noord- Europa, oost Europa en Balkan. (Niet in België?)

Plant: *Ulmus* spp., (*Quercus* spp., *Tilia* spp., *Prunus* spp., *Pyrus* spp., *Alnus glutinosa*, *Fagus sylvatica*, *Acer platanoides*).

Scolytus laevis Chap. (3.5-4.5 mm)

E- scolytus (FABRICIUS)

Bostrychus scolytus FABRICIUS 1775

Dermestes scolytus geoffroy GOETZE 1777

Scolytus niger GEOFFROY 1785

Ekkoptogaster scolytus HERBST 1793

Scolytus destructor OLIVIER 1795

Hylesinus scolytus FABRICIUS 1801

Ips scolytus MARSHAM 1802

Scolytus ratzeburgi THOMSON 1865

Scolytus californicus LE CONTE 1883

Scolytus sulcifrons REY 1883

Scolytus eichenhoffi REITTER 1894

Scolytus leoni EGGERS 1908

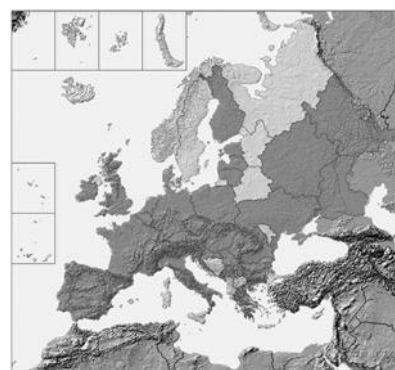
Eccoptogaster triarmatus EGGERS 1912

Scolytus fuchsi REITTER 1913

Verspreiding: Europa tot Zweden

Plant: *Ulmus* spp., (*Quercus suber*, *Carpinus betulus*, *Prunus amygdalus*, *Salix nigra*, *Juglans regia*).

Vliegtijd: Mei tot juni, augustus. 2 generaties

F- ratzeburgi JANSON 1856

Bostrychus scolytus PAYKUL 1822

Eccoptogaster scolytus GYLLENHAL 1813

Coptogaster scolytus DUFTSCHMID 1825

Eccoptogaster destructor THOMSON 1837

Scolytus destructor THOMSON 1865

Eccoptogaster (Scolytus) amurensis EGGERS 1908

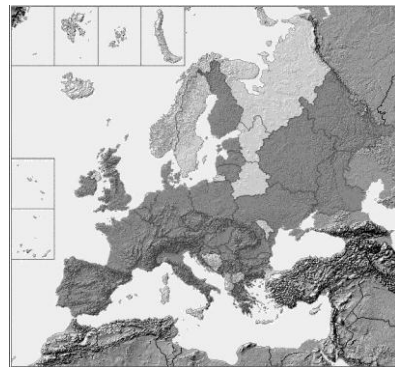
Eccoptogaster sahlbergi EGGERS 1912

Eccoptogaster sibiricus EGGERS 1922

Verspreiding: Zuid en midden Europa, Kaukasus, Oekraïne, Krim.

Plant: *Ulmus* spp., (*Carpinus betulus*, *Fagus sylvatica*, *Betula* spp., *Quercus* spp., *Prunus* spp., *Olea europaea*).

Vliegtijd : juni tot juli

G- multistriatus MARSHAM 1802

Ips multistriatus MARSHAM 1802

Scolytus ulmi REDTENBACHER 1849

Scolytus multistriatus var. *triornatus* EICHHOFF 1881

Eccoptogaster orientalis EGGERS 1910

Eccoptogaster abhorrens WICHMANN 1913

Scolytus nodifer REITTER 1913

Eccoptogaster affinis EGGERS 1914

Scolytus ecksteini BUTOVITSCH 1929

Scolytus multistriatus var. *therondi* HOFFMANN 1939

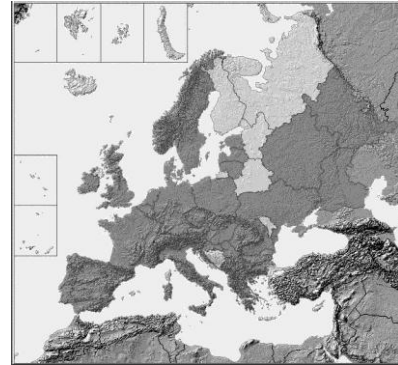
Verspreiding: Europa, zuidelijk en westelijk deel USSR

Plant: *Ulmus* spp., (*Populus tremulae*, *Prunus* spp., *Rhamnus* spp., *Carpinus betulae*, *Alnus* spp., *Fagus orientalis*, *Quercus* spp., *Fraxinus* spp.).

Vliegtijd: mei tot juni

Scolytus multistriatus Marsh. (2-3 mm)

2- Phthorophloeus

A- spinulosus REY 1883

Phthorophloeus rhododactylus CHAPUIS 1869

Phthorophloeus chapuisi BLANDFORD 1891

Phthorophloeus perrisi GUILLEBEAU 194

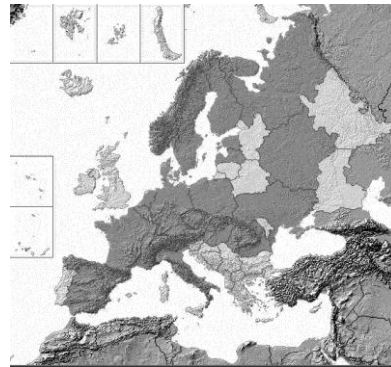
Elzearius crenatus GUILLEBEAU 1894

Verspreiding: Scandinavië, midden Europa, zuidelijk deel USSR

Plant: *Picea abies*, *Picea obovata*, (*Abies alba*).

Phthorophloeus spinulosus
Rey (1.5-2.5 mm)

3- Hylastes

A- ater PAYKULL 1800

Hylesinus ater PAYKULL 1800

Hylesinus chloropus DUFTSCHMIDT 1825

Hylesinus var. *brunneus* ERICHSON 1836

Hylastes pinicola BEDEL 1888

Hylastes rotundicollis REITTER 1894

Hylastes robustus REITTER 1894

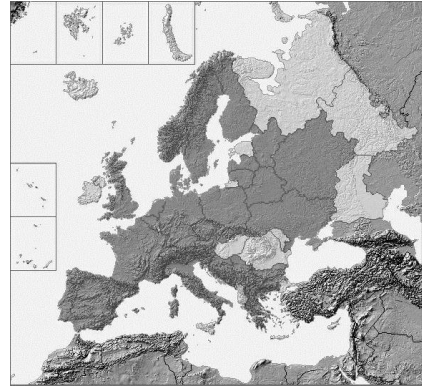
Hylastes angusticollis EGGERS 1929

Hylastes atterimus EGGERS 1933

Verspreiding: Europa

Plant : *Pinus* spp., (*Picea abies*, *P. obovata*, *Taxus baccata*)

Vliegtijd: april tot mei

B- *opacus* ERICHSON 1836

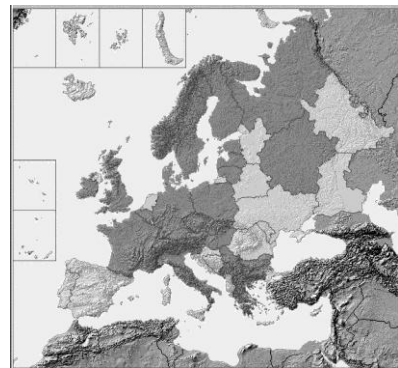
Hylastes simplex REY 1892

Hylastes pamonicus EGGERS

Verspreiding: Noord- midden- en oost Europa, Finland tot 65°NB

Plant: *Pinus* spp. (*Picea abies*, *P. obovata*).

Vliegtijd: maart en juni tot juli

C- *cunicularius* ERICHSON 1836

var pudicy-us Dalla Torre 1880

Hylastes rotundicollis Reitter 1894

Hylurgops starki Eggers 1933

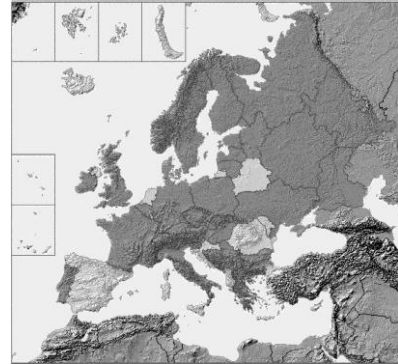
Hylastes subalpinus Eggers

Verspreiding: Europa, vooral midden en noord Europa.

Plant: *Picea abies*, *P. obovata*, (*Larix decidua*, *L. europeana*, *Pinus sylvestris*).

Vliegtijd: April en juli tot augustus.

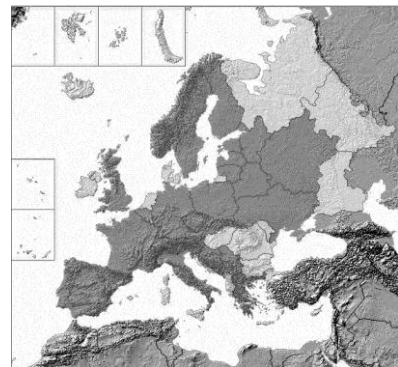

D- *attenuatus* ERICHSON 1836

Verspreiding: Gebergte van midden Europa tot zuid Zweden, zuidwesten en zuiden van Europees Rusland

Plant: *Pinus sylvestris*, *P. nigra*, *Pinus* spp.

Vliegtijd: maart tot april en juni tot juli.

E- *angustatus* HERBST 1793

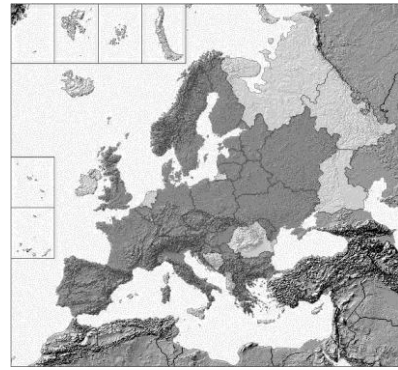
Hylastes graphus DUFTSCHMIDT 1825

Hylastes opacus THOMSON 1865

Verspreiding: zuid en midden Europa, Krim, Kaukasus

Plant: *Pinus sylvestris*, *P. maritima*, (*Picea abies*, *P. orientalis*)

Vliegtijd: 1 tot 3 generaties

4- Hylurgops

A- palliatus GYLLENHAL

Hylesinus palliatus GYLLENHAL 1813

piceus MARSHAM 1802

Hylastes abietiperda BECHSTEIN 1818

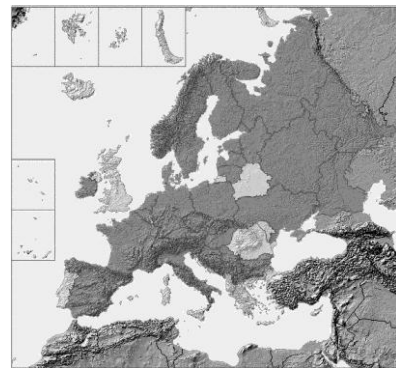
Hylastes fuscus DUFTSCHMIDT 1825

Hylastes helferi VILLA 1835

Verspreiding: Europa

Plant: *Picea* spp., (*Pinus* spp., *Abies alba*, *A. nordmannia*, *A. pectinata*, *Larix decidua*, *L. europeana*)

Vliegtijd: April en juni

5- Blastophagus

A- minor HARTIG

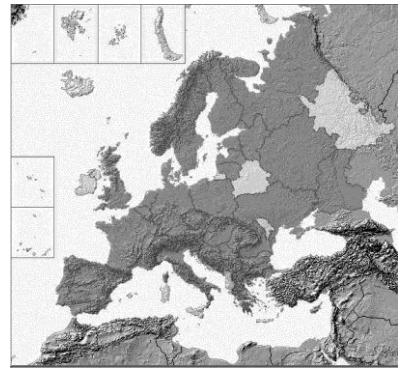
Dendroctonus minor HARTIG 1834

Blastophagus minor var. *corsicus* EGGERS 1911

Verspreiding: Europa

Plant: *Pinus* spp., (*Picea* spp., *Larix* spp.).

Vliegtijd April tot mei

B- ***piniperda*** LINNAEUS

Dermestes piniperda LINNÉ 1758

Bostrichus testaceus FABRICIUS 1787

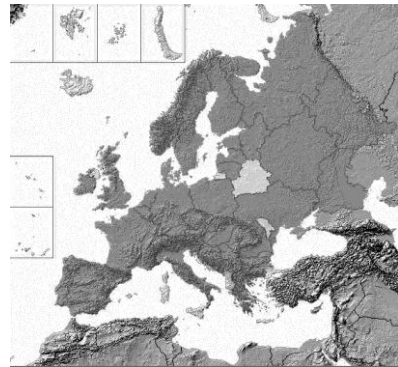
Hylurgus destruens WOLLASTON 1865

Blastophagus major EGGERS 1943

Verspreiding: Europa

Plant: *Pinus* spp., (*Picea abies*, *P. obovata*, *Larix decidua*, *L. europeana*).

vliegtijd: maart tot april

6 ***Hylurgus***

A- ***ligniperda*** FABRICIUS

Hylesinus ligniperda FABRICIUS 1792

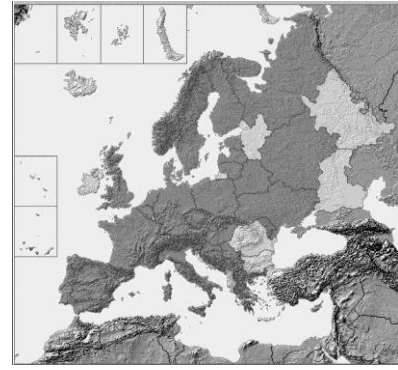
Hylurgus elongatus HERBST 1793

Hylurgus flavipes PANZER 1795

Verspreiding: Zuid en midden Europa, Europees deel USSR.

Plant: *Pinus* spp.

Vliegtijd: Maart tot april.

7 Dendroctonus

A- micans KUGELANN

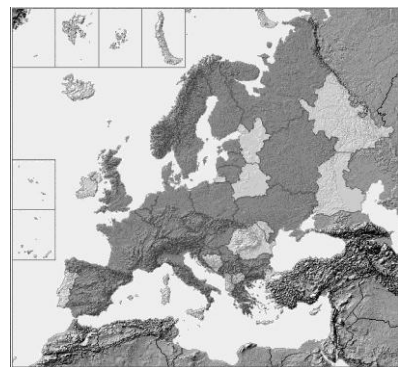
Bostrichus micans KUGELANN 1794

Hylesinus ligniperda GYLLENHAL 1813

Verspreiding: Noord en midden Europa, Europees deel USSR, Polen.

Plant: *Picea* spp., (*Abies alba*, *Larix decidua*, *Pinus sylvestris*, *P. montana*).

Vliegtijd: April tot september.

8 Polygraphus

A- grandiclava THOMSON

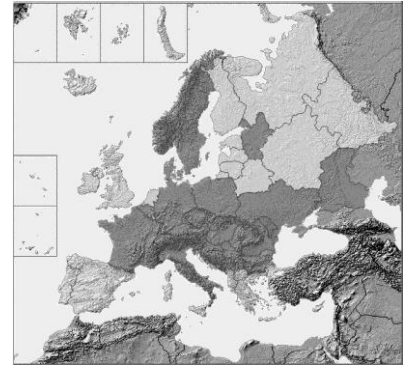
Polygraphus grandiclava THOMSON 1886

Pseudopolygraphus cembrae SEITNER 1911

Verspreiding: Noord, midden en west Europa, Polen, zuid Europees deel USSR.

Plant: *Prunus avium*, *P. crasus*, *Pinus cembrae*, (*Pinus* spp., *Picea abies*).

Vliegtijd:

B- ***polygraphus*** LINNAEUS

Dermestes polygraphus LINNAEUS 1758

Polygraphus polygraphus DE GEER 1775

Polygraphus pubescens FABRICIUS 1792

Polygraphus pubescens var. *minor* LINDEMANN 1875

Polygraphus griseus EGGERS 1923

Verspreiding: Noord, midden en oost Europa.

Plant: *Picea abies*, *P. obovata*, (*Pinus* spp., *Abies alba*, *Larix sibirica*).

Vliegtijd: April tot mei en juli tot augustus.

